

—“Όταν ἴδῃ πῶς πηγαίνω στὸ κλουβὶ νὰ κλειδωθῶ,
Πρόβλεψα πῶς καὶ τὸ φῶς μου ἐμελλὰ νὰ στερηθῶ.
—Καλὰ πρόβλεπες” οἱ σκλάβοι πικροῦν στὰ σκοτεινὰ,
Καὶ μαζὴ μὲ τὴν δουλείαν καὶ τὸ σκότος ἀρχινᾷ.

Σκλαβωμένο, τυφλωμένο,
Ἀναστένανε καυμένο.

—Ἄν δὲν ψάλλω, καὶ τὴν λύπην κρατῶ μέσα μου κρυφῇ,
Μὲ θυμὸν ὁ τύραννός μου μὲ στερεῖ καὶ τὴν τροφὴν.
Τί νὰ κάμω κ' ἐγώ; Ψάλλω, καὶ μὲ τ' ἀναφυλλητὸ
Τῆς ἡμέρας ἀγοράζω τὸ πικρὸ μου φαγητό.

Σκλαβωμένο, τυφλωμένο,
Κλαίω, κλαίω τὸ καυμένο.

—“Όμοιοι μ' ἐσένα ἦτο κ' ἓνας Ψάλτης παλαιός·
Ἀηδῶν τοῦ Ἑλικωνος, τῆς ποιήσεως θεός·
Πλὴν τυφλὸς καὶ πένης ἕως τὴν ἐσχάτην του πνοήν
Μὲ τ' ἀρμονικὰ τοῦ μέλη κέρδιζε τὰ πρὸς ζωὴν,
Καὶ πτωχὸς καὶ τυφλωμένος
Ἐκελαδεῖ δ καυμένος.

[Ἐκ τοῦ Φιλολογικοῦ Κήπου.]

ΑΙ ΥΠΟΓΕΙΟΙ ΚΡΥΠΤΑΙ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.

Ἐκ τῶν πολλῶν θαυμάτων, ὅσα πανταχοῦ σχεδὸν παριστάνει ἡ τεράστιος γῆ τῆς Αἰγύπτου, ἐν οὗ τὸ ἐλάχιστον εἶναι αἱ καταχθόνιοι κρύπται, ὅπου ἀνεπαύοντο τὰ σώματα τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἀφοῦ διέτρεχον τὸ ἐπίγειον αὐτῶν στάδιον. Αἱ ἐκπληκτικαὶ πυραμίδες φαίνεται ὅτι ἀνηγέρθησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σκοπῷ, καθ' ὅσον δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς ὑπὸ νεωτέρων σαφῶν γενομένης ἐξερευνήσεως· ἀλλὰ περιοριζόμεθα νῦν εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν γῆν ἐξωρυγμένους τύμβους, παρατρέχοντες τὰς ὑπὲρ αὐτῆς ἀνηγερμένας πυραμίδας.

Εἰς διάφορα μέρη τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς Ἀνω καὶ τῆς Κάτω, ἀνεκαλύφθησαν ὑπόγειοι τύμβοι καὶ κρύπται. Διαφόρους ἐξέτασεν ὁ Βελζόνης, ὅτε διευθύνετο πρὸς τοὺς καταρράχτας τοῦ Νείλου· τὰς δὲ κρύπτας τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Νεκροπόλεως ἐπεσκέψθησαν διάφοροι περιηγηταί· ὅλων δὲ γενικὴν τινα ἰδίαν θέλομεν δώσειν ἐν βραχεὶ διαστήματι.

“Ἐξ ὅλων τῶν ἀρχαιοτήτων,” λέγει ὁ περιηγητὴς Κλάρκιος, “τῆς ποτὲ περιβοήτου ταύτης πόλεως (τῆς Ἀλεξανδρείας), ἥτις μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρχηδόνας ἐλογίζετο δευτέρα τῆς Ῥώμης κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν πληθυσμὸν, αἱ κρύπται τῆς Νεκροπόλεως εἶναι αἱ ὀλιγώτερον γνωσταί, καὶ αἱ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστοι. Ἡ αὐστηρὰ ἀπλότης τῆς κατασκευῆς των, καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐν αὐταῖς Αἰγυπτιακῶν συμβόλων, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὑπῆρχον πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Μακεδόνων θεμελιώσεως τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐχρησίμευον δὲ καὶ πρὸς ἐνταφιασμὸν καὶ πρὸς θρησκευτικὴν λατρείαν—τὰ σκοτεινὰ καὶ ὑπόγεια σπήλαιά των ἤρμοζον ἄριστα εἰς τὰς τρεφομένας τότε περὶ τοῦ ἄδου δεισιδαιμονικὰς ἰδέας.”

Ἐπίγεια κοιμητήρια, ὅποια ταῦτα, εὐρίσκονται

πολλαχοῦ ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Μεσογείου, ἀποδεικνύοντα ὅτι τὰ αὐτὰ αἰσθηματά ἐπενήργουν εἰς λαοὺς καὶ ἔθνη μακρὰν ἀποκεχωρισμένα. Καὶ ἐπείκεινα δὲ τῶν ἀναφερθέντων ὁρίων, τὰ αὐτὰ λείψανα δύνανται νὰ παρατηρηθῶσι· διότι, ὡς εἶπεν ὁ Κλάρκιος, ὅπουδήποτε οἱ περιπλανώμενοι Φοινικεῖς ἐξέτεινον τὰς ἀποικίας των, εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς Ἀφρικῆς ἢ τῆς Εὐρώπης, ἔτι καὶ εἰς τὰς πλέον μακρυς νήσους τῶν ἀπογόνων των, τῶν παρὰ τὸν Ἀρκτῶν Ὠκεανὸν Κελτῶν, ἢ αὐτὴ ἀκριβὴς καὶ θρησκευτικὴ τήρησις τοῦ ἀρχαίου τούτου ἐθίμου δύναται ἀκόμη νὰ εὐρεθῇ.

Οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὰς ὑπογείους κρύπτας τῆς Ἀλεξανδρείας φροντίζουσι πάντοτε νὰ ἦναι καλῶς ἐφοδιασμένοι ἀπὸ λαμπάδας καὶ μίτον ἢ σχοινίων. Κεῖνται δὲ οἱ τύμβοι οὗτοι περὶ τὸ ἐν ἡμισυ μίλιον ἐκ τῆς πόλεως πρὸς δυσμὰς. Ὀλόκληρος ἡ ἐγγὺς παραλία παριστάνει τὰ λείψανα τάφων, οἵτινες παρεβιάσθησαν, καὶ εἶναι τώρα εἰς κατάστασιν ἐρειπίων. Δεξαμένη τις, ὅπου τώρα εἰσέρχονται τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, ὠνομάσθη Λουτρὸν τῆς Κλεοπάτρας, ἀλλὰ διὰ τοῖον λόγον ἀγνοεῖται· εἶναι δὲ τέχνης ἔργον, λατόμητος, καὶ ἴσως ἐχρησίμευεν ὡς λουτρὸν, ὅπου ἐνίπτοντο τὰ νεκρὰ σώματα πρὶν ταριχευθῶσι.

Ἡ ἀρχαία εἰσόδος εἰς τὰς κρύπτας ἐφράχθη πρὸ πολλοῦ, καὶ ἀγνοεῖται τὴν σήμερον· ὁ μόνος δὲ τόπος, δι' οὗ τώρα εἰσέρχονται, ἀντικρύζει τὴν θάλασσαν, πλησίον γωνίας τινὸς πρὸς βορρᾶν. Τὸ ἀνοιγμα εἶναι μικρὸν, καὶ κατεσκευάσθη διὰ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀμμώδους βράχου, εἴτε ὑπὸ γεωρῶντων ζῶων, εἴτε ὑπ' ἀνθρώπων ἐπιθυμούντων νὰ ληστεύσωσι τὰ κοιμητήρια. Ἡ εἰσόδος ἔχει μόνον ἀρκετὸν μέγεθος, ὥστε νὰ εἰσέλθῃ τις ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ γονάτων αὐτοῦ· ἀπαντῶνται δ' ἐνίοτε θῶες ἐξερχόμενοι τοῦ ἐνδοτέρου. Εἰς προφύλαξιν ἀπὸ τούτους καὶ ἀπ' ἄλλα θηρία, φέρουσι γενικῶς μεθ' ἑαυτῶν οἱ εἰσερχόμενοι πυροβόλα ὅπλα.

Ἀφοῦ εἰσέλθῃ τις εἰς τὸ ἀνοιγμα, καταβαίνων βαθμὸν, φθάνει εἰς τετράγωνον θάλαμον, σχεδὸν πλήρη χρώματος. Μικρότερα δωμάτια εἶναι λελατομημένα δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἕκαστον δὲ τούτων περιέχει ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ παστοὺς (niches) εἰς ἀπόθεσιν μουμιῶν. Ὅτε ὁ Κλάρκιος τὰ ἐπεσκέψθη, ὑπῆρχε τοσαύτη ἄμμος ἐπισεσωρευμένη εἰς ἅπαντα, ὥστε κατὰ δυσκολώτατον νὰ ἐξετασθῶσι.

Μετὰ τὸν πρῶτον θάλαμον, εὐρίσκει τις δεύτερον, εἰ μᾶλλον εὐρύχωρον, ἐπὶ τῶν τριῶν πλευρῶν τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι κρύπται, ἢ τύμβοι πρὸς ὑποδοχὴν μουμιῶν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ δευτέρου θαλάμου ἄλλο τι ἀνοιγμα ἄγει εἰς τετράγωνον θάλαμον, χωρὶς τινα δοχεῖα νεκρῶν σωμάτων. Νοτιοδυτικὸς δρόμος φέρει ἐπομένως τὸν ὁδοιπόρον ἐπάνωθεν σωρῶν ἄμμου ἐξ ἐνὸς εἰς ἄλλον θάλαμον, οἵτινες ἐπὶ τοσούτον συνδέονται διὰ πολυπληθῶν διόδων, ὥστε χωρὶς τὴν ἐκ τοῦ μίτου βοήθειαν δυσκόλως ἤθελέ τις ἀννηθῇ νὰ ἐξέλθῃ.

Αἱ δίοδοι αὗται ἄγουσι διὰ πολλῶν καμπῶν εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ προθάλαμον τοῦ κυριωτέρου τάφου, ὅστις φαίνεται ὅτι κατεσκευάσθη ὡς τύμβος βασιλείας. Εἶναι κυκλοειδῆς, ἔχων ἄνωθεν περικαλλῆ λαξευτὸν θόλον. Τὰ κοσμήματα εἶναι ὀλίγα, λελατομημένα ἐξ αὐτῆς τῆς πέτρας, καὶ ἐν γένει ἐπικρατεῖ εἰς τὸν θάλαμον γενναῖα τισιάπλοτης.

Εἰς τινὰς τῶν θαλάμων ὑπάρχουσι παραστάδες, ὡς Δωρικαὶ ὁμοιάζουσαι κατὰ τὸ ὕψος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀλλ' ἅπασαι λελατομημέναι ἐκ τοῦ στερεοῦ βράχου. Ἡ εἰσόδος εἰς τὸν κυκλοειδῆ θάλαμον εἶναι ἐκ τοῦ βορειοδυτικοῦ· ἀπέναντι δὲ τῆς εἰσόδου εἶναι ὠραία τις τετράγωνος κρύπτη, καὶ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἄλλαι κρύπται, ἀπὸ θήκας τῶν νεκρῶν περικυκλωμέναι. Ὁ Κλάρκιος ἐπροσπάθησε νὰ διαπεράσῃ ἐνδοτέρω πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν καὶ πρὸς νότον, καὶ ἀνεκάλυψεν ἄλλην ἐντελῆ πτέρυγα τῆς εὐμεγέθους κατασκευῆς ἐκτεννομένην κατ' αὐτὰς τὰς διευθύνσεις, ἀλλ' ὁ κόπος τοῦ προοδεύειν ἦτο μέγιστος. Τὰς κρύπτας ἐπὶ τῆς νοτιοδυτικῆς πλευρᾶς εὐρῆκεν ἀντιστοιχοῦσας μὲ τὰς πρὸς τὸ βορειοανατολικόν. Ἐν τῷ μέσῳ μεταξύ τῶν δύο, ἐκτείνεται μακρὰ σειρὰ θαλάμων, ἐκ τοῦ κυκλοειδοῦς θαλάμου πρὸς τὸ βορειοδυτικόν, καὶ κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην νομίζουσιν ὅτι κεῖται ἡ ἀρχαία εἰσόδος. Προβαίνων τις κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην, ἅπαντ' ἄνευ δωμάτων μεταξύ τοῦ κυκλοειδοῦς θαλάμου καὶ τῆς νομιζομένης ἀρχαίας εἰσόδου πλησίον τῆς θαλάσσης. Ἐτι περαιτέρω, κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ὑπάρχει δίοδος, στοὰς καὶ εὐρύχωρα δωμάτια ἔχουσα ἑκατέρωθεν, καὶ κατὰ μέτωπον εἶδος προφυλαίου, δυσσερευνήτου ὅμως διὰ τὰς ἐπισεσωρευμένας ὕλας· τοῦτο ἴσως ἦτον ἡ ἀρχαία εἰσόδος. Τόσην δ' ἔκτασιν ἔχουν οἱ θάλαμοι, αἱ δίοδοι, αἱ στοαί, κλπ., ἀποτελοῦντα τὸ πλὸν ἀξιοθαύμαστον μνημεῖον τῆς ἀρχαιότητος, ὥστε ὁ Κλάρκιος ἐδαπάνησεν ἐξ ὧρας εἰς θεωρίαν αὐτῶν.

Ἀξιοσημείωτον εἶναι πολλάκις, πόσον διαγρόως ἐπενεργεῖ τὸ αὐτὸ θάμα ἐπὶ διαγρόων ὑποκειμένων. Ὁ Κλάρκιος, περιηγητῆς ἐκ τῶν μάλιστα ἐμπείρων, λαλεῖ μετ' ἐνθουσιαστικοῦ θαυμασμοῦ περὶ τῶν ὑπογείων κρυπτῶν τῆς Ἀλεξανδρείας· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ πλείστοι τῶν ὅσοι αὐτὰς ἐπισκέφθησαν. Τινὲς ὅμως λαλοῦσιν ἄλλως πως· ὁ ἱππότης Φριδερίκος Ἐννικερ, εἰς τὰς περὶ Αἰγύπτου Σημειώσεις αὐτοῦ, λέγει·—

Μετά τινων ἄλλων ὑπῆρχε νὰ ἴδω τὰ ἐξορύγματα. Δύο περίπου μίλια πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, ἐλατομήθησαν ἐν τῇ πέτρᾳ μικροὶ τινες θάλαμοι, καὶ, βρεχόμενοι ὑπὸ τῆς θαλάσσης, παρονομάζονται τὰ Λουτρά τῆς Κλεοπάτρας. Εἰς τὰ περίρ' ἔδειξαν τὴν φαντασίαν των οἱ λιθοτόμοι, εἶδος ναοῦ καὶ ποικίλους θαλάμους σχηματίσαντες. Ταῦτα καλοῦνται αἱ Ὑπόγειοι Κρύπται, ἀλλ' εἶναι πολὺ κατώτεροι τῶν ἐν Συρακούσαις, ἢ καὶ τῶν ἐν Παρισίῳ. Κατήντησαν ἡμιγεμισμένοι ἀπὸ χώμα, καὶ τὸ πλῆ-

θος τῶν ὀστέων καὶ τρυπῶν δηλοῖ ὅτι πρὸ πολλοῦ οἱ τόποι οὗτοι ὑπάρχουσι καταφύγιον τῶν ἀγρίων ζώων. Ὑαίνα εἶχε σκοτωθῇ ἐνταῦθα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, καὶ ὁ ὁδηγὸς ἡμῶν εἰσερχόμενος ἐπυροδόλησεν. Ἡμεθα δ' ἐφωδιασμένοι καὶ μὲ σχοινίον ἐκ τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐχρησίμευσε διὰ νὰ ἐξελθωμεν. Ὅτι ἀνθρωποὶ ἐμβάντες ἐχάθησαν λέγεται περὶ τῶν κρυπτῶν τούτων, ὡς καὶ περὶ ὧν τῶν ἄλλων, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Θησέως. Τὰ ὅπλα μὲς ἤθελον χρειασθῇ, ἐὰν οἱ Ἀραβες ἐζήτουν νὰ μᾶς κλείσωσιν ἐντὸς, διὰ νὰ λάβωσι λύτρον, — τέχνασμα οὐδόλως σπάνιον.

Ἐπὶ τῶν περιηγητῶν ὡς ἐπιτοπλεῖστον κάμνουσι βεβαίως ἄλλην ἐντύπωσιν παρὰ τὴν διὰ τῶν λέξεων τούτων ἐννοουμένην τὰ ὑπόγεια ταῦτα κοιμητήρια.

Μεταξὺ τῶν ἀνακαλύψεων, ὅσας ὁ Βελζόνης ἔκαμεν εἰς διάφορα μέρη τῆς Αἰγύπτου, ἦσαν τύμβοι τινὲς καὶ ὑπόγειοι κρύπται ὅμοιοι τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Περιγράφει τινὰς εἰς τὰ ὄρη Γουρνὸν πολὺ μᾶλλον δυσκόλους καὶ περιπεπλεγμένους τῶν ἀνωτέρω περιγραφεισῶν. Ἐμίσθωσε δύο Ἀραβας καὶ ἓνα διερμηνέα νὰ τὸν συνοδεύσωσιν· ἔπραξαν δὲ ὡς ἐπομένως.

Πρὶν εἰσελθῶσιν, ἀπέβαλον τὰ πλεῖστα τῶν φορεμάτων, καὶ, κηρίον κρατῶν ἕκαστος εἰς τὰς χεῖρας, ἐπέρασαν ἀπὸ κοίλωμα ἐν τινι πέτρᾳ, ἥτις ἐξετείνετο ἀρκετὸν διάστημα ἐντὸς τοῦ βουνοῦ. Εἰς τινὰς τόπους ἡ δίοδος ἦτον εὐρύχωρος, ἀλλαχοῦ δὲ ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ ἔρπωσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς κροκοδείλοι. Ἀφοῦ διέβησαν περιπεπλεγμένας τινὰς καμπυλότητας, αἵτινες ἐξ ὀλοκληροῦ ἐμπόδιζον τὴν θέαν τῆς εἰσόδου, ἐφθασαν εἰς εὐρύχωρόν τι ἀνοικτὸν διάστημα, εἰς ὃ ἦνοιγον πολλαὶ ἄλλαι κοιλότητες· ἀφοῦ δὲ συνεβουλευθήσαν οἱ δύο Ἀραβες καὶ ἐξέτασαν ὀλίγον τι, ἐμβῆκαν καὶ οἱ τέσσαρες εἰς μίαν τῶν διόδων τούτων, ἥτις ἦτο πολλὰ στενὴ, καὶ ἐξηκολούθει κατηγορικῇ δι' ἀρκετὸν διάστημα, δύσβατος καὶ κρημνώδης, ἕως οὗ κατήντησαν εἰς δύο ἄλλα ἀνοίγματα, ὅθεν προΐβησαν ὀριζοντίως εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ βουνοῦ.

Ὁ Βελζόνης εἶχεν ἀκούσει περὶ τινος μεγίστου σαρκοφάγου, περιεχομένου εἰς μέρος τοῦ ἐξορύγματος τούτου, καὶ αὐτὸν ἐζήτην ν' ἀποκτήσῃ. Εἰς τῶν Ἀράβων εἶπε τώρα, “Ἰδοὺ ὁ τόπος.” Ἀλλ' ἡ εἰσόδος ἐφαίνετο πολὺ μικρότερη παρὰ νὰ συγχωρήσῃ τὴν διὰ βίβασιν τοῦ σαρκοφάγου, ἥτις εἶχον εἰπεῖν εἰς αὐτὸν ὅτι ἡδύνατο νὰ κατορθωθῇ. Ἀπεφάσισε δὲ νὰ εἰσέλθῃ δι' ἐνὸς τῶν ὀριζοντίων ἀνοιγμάτων πρὸς ἐξέτασιν, ἀλλὰ δὲν ἐχωροῦσεν· εἰς ὅμως τῶν Ἀράβων καὶ ὁ διερμηνεὺς διεπέρασαν, ἐνῶ ὁ Βελζόνης καὶ ὁ ἄλλος ὁδηγὸς περιέμενον αὐτούς. Ἀφοῦ δὲ προχώρησαν ἀρκετὸν διάστημα εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ βουνοῦ, ἠκούσθη ὁ διερμηνεὺς αἰφνης κράζων, “Θεέ μου! Θεέ μου! ἐχάσθη.” Βαθεῖα σιωπὴ ἠκολούθησε, καὶ ἐρωτήσας ὁ Βελζόνης τὸν μετ' αὐτοῦ Ἀραβὰ, ἐὰν ποτε εἶχεν εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἀνοίγμα, ἔλαβεν ἀπορατικὴν ἀπόκρισιν.

Ὁ Βελζόνης τώρα, εἰς τὴν ἀμνηγανίαν του, ἐστοχάσθη ἐπανελθῶν νὰ συμπαραλάβῃ βοηθοὺς ἄλλους τινὰς Ἀραβας, ἀλλ' ἐξεπλάγη ἀκούσας τὸν μετ' αὐτοῦ

Ἄραβα νὰ λέγῃ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸν δρόμον! Ἀφοῦ δὲ ὑψηλοφώνως ἐκάλεσε τὸν διερμηνεῖα, καὶ δὲν ἔλαβεν ἀπόκρισιν, ὡπισθοδρόμησεν, ὅπως ἠδύνατο, εἰς τὸ μέρος τοῦ ἐξορύγματος, ὅπου συνήρχοντο διάφοροι ὁδοί. Μὴ δυνάμενος δὲ ν' ἀποφασίσῃ ποία ἦτον ἡ ὁρμή, εἰσῆλθεν εἰς μίαν τὴν τυχοῦσαν, καὶ προέβαινε μετὰ τοῦ Ἀραβος, σπεύδων μάλιστα διότι αἱ λαμπάδες τῶν ἐπλησίαζον εἰς τὸ τέλος· ἀλλὰ πικρῶς ἀπέτυχον, εὐρόντες τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ ταύτης πάντῃ ἀδιέξοδον! Ὅθεν ἄλλο δὲν ἔμεινε, πλὴν νὰ ἐπανέλθωσιν ὅθεν ἐξεκίνησαν.

Ἄλλ' ἡ θείσις τῶν ἦτον ἐπίσης δεινὴ ὡς ἀρχήτερα ποίαν ὁδὸν νὰ ἐρευνήσωσιν, ἐπίσης ἡγνόνουν. Ἀμφοτέρω ἦσαν ἀπηυδαῖνοι, καὶ αἱ λαμπάδες τῶν ἦσαν σχεδὸν ἐσβεσμέναι. Μετὰ στιγμῆς ἀνάπαυσιν, ἀπεφάσισεν ὁ Βελζόννης νὰ σημειώσῃ τὴν ἡδὴ ἐξετασθεῖσαν ὁδὸν, καὶ νὰ ἐρευνήσῃ ἐπομένως ἐκάστην τῶν ἐπιλοίπων, μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, ἕως οὗ νὰ τύχῃ τῆς ποθουμένης. Κατὰ τὴν δευτέραν ἀπόπειραν, διαβαίνων ἔμπροσθεν μικροῦ τινὸς ἀνοίγματος, ἤκουσε τι ὡς τὸ μακρυνὸν βρύχημα τῆς θαλάσσης. Ἐμβῆκε λοιπὸν εἰς τὸ ἀνοίγμα τοῦτο, καὶ ὅσον προέβαινε, ἠῤῥανεν ὁ θόρυβος, ἕως οὗ ἠδύνατο διακεκριμένως ν' ἀκούῃ συγκεχυμένας τινὰς φωνάς. Τέλος, αὐτὸς καὶ ὁ Ἀραφὸς προέκυψαν ἐκ τῆς διόδου, καὶ πρῶτον ἄνθρωπον εἶδον τὸν διερμηνεῖα—μετὰ πολλῆς ἐκπλήξεως. Ὁ διερμηνεὺς εἰδοποίησε τὸν Βελζόννην ὅτι, ἐνὺ περιεπάτει μετὰ τοῦ Ἀραβος, ἔφθασαν εἰς βόθρον, τὸν ὅποιον δὲν εἶδον· ὅτι ὁ Ἀραφὸς ἔπεσεν εἰς αὐτόν, καὶ πίπτων ἐσβεσε τὰς λαμπάδας. Τότε ἐξεφώνησεν ὁ διερμηνεὺς, «Θεέ μου! ἐχάθην!» ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι καὶ αὐτὸς ἤθελε πέσειν, ὡς ὁ Ἀραφὸς· ἀλλ' ἀνυψώσας τὴν κεφαλὴν, εἶδεν εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ἀκτῖνα φωτός, πρὸς ἣν διευθύνθη, καὶ οὕτως ἔφθασεν εἰς μικρὸν τι ἀνοίγμα. Ἀφαιρέσας δ' ἄμμον τινα καὶ πέτρας, ἐπλάτυνε τὴν τρύπαν, καὶ ἀφοῦ ἐξῆλθεν, ὑπῆγε πάραυτα νὰ δώσῃ τὴν λυπηρὰν εἰδῆσιν εἰς τινὰς Ἀραβας κατὰ τὴν ἄλλην εἰσοδόν. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἅπαντες ἀνήσυχοι περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἔπεσεν εἰς τὸν πυθμένα τοῦ βόθρου, ἐπροξένουν ὅλοι ὁμοῦ ἱκανὸν θόρυβον, καὶ αὐτὸν εἶχεν ἀκούσειν ὁ Βελζόννης.

Ἡ τρίπα, δὲ ἥς ἐξέφυγεν ὁ διερμηνεὺς, ἐπλατύνθη πάραυτα, καὶ τότε ἀνεκάλυψεν ὁ Βελζόννης ὅτι ἡ εἰσόδος αὕτη ἦτο γνωστὴ πρὸς τοὺς Ἀραβας, οἵτινες εἶχον ἐπιτηδεύειν αὐτήν. Τὸ σχέδιον κατέστη τῶρα δῆλον. Οἱ Ἀραβες ἐσκόπευον νὰ δείξωσι τὸν σαρκοφάγον, ὅχι ὅμως καὶ τὴν ὁδὸν δι' ἥς ἡμπορεῖ νὰ ἐξαχθῇ εἰς φῶς, ἔπειτα δὲ νὰ ζητήσωσιν ἀδρὰν ποσότητα πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ μυστικοῦ τῶν. Ἀπὸ τῆς εἰσόδου, ὅπου τῶρα ἴσταντο, δὲν ἀπῆρχον ὁ σαρκοφάγος οὔτε 140 πῆχεις, μολονότι οἱ Ἀραβες εἶχον ὀδηγήσειν ἐκεῖ τὸν Βελζόννην διὰ μακρυνῶν ἀλλογύρου. Ὁ ἐμπροσθεν εἰς τὸν βόθρον ταχέως ἐξῆλθεν, ἀλλὰ τόσο βεβλαμμένος, ὥστε διέμεινε χωλὸς ἐπὶ ζωῆς του.

Τὰς περιγραφὰς ταύτας ὑπογείων τύμβων, κρυπτῶν,

σπηλαίων, κλπ., ἤθελεν εἰσθαι περιττὸν νὰ ἐπεκτείνωμεν· διότι, ὅσον καὶ ἂν διαφέρωσιν ἀπ' ἀλλήλων εἰς τὰ μικρότερα, συμφωνοῦσι κατὰ τοῦτο,—ὅτι ἦσαν τὰ ἐσχατὰ ἀναπαυτήρια ἀνθρώπων, οἵτινες ἐφρόνουν ὅτι ἡ ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀναχώρησις τῆς ζωτικῆς πνοῆς δὲν ἦτο λόγος ἀποχρῶν ὥστε νὰ ἐγκαταλείπεται εἰς τοὺς σκώληκας τὸ ψυχρὸν χῶμα ἄνευ τοιαύτης προστασίας, ὅποιαν οἱ νεώτεροι ποτὲ δὲν συλλογίζονται νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς νεκροὺς τῶν. Οἱ Αἰγύπτιοι ὑπερεῖχον εἰς τὴν τέχνην τοῦ ταριχεύειν καὶ διατηρεῖν τὰ νεκρά σώματα, τὰ δὲ ταφειδῆ ταῦτα ἐξορύγματα σκοπὸν εἶχον ἔτι μᾶλλον νὰ ἐκασφαλίσωσι τὰ ἀναίσθητα λείψανα. Τὸ ἐναποθέτειν εἰς σπήλαια τοὺς νεκροὺς ἦτον ἰρχαιότατον ἔθιμον, καὶ μάλιστα ἰδιὸν τῶν Φοινίκων. Τὸ δὲ θάπτειν εἰς ὑπαιθρίους τόπους, εἰς αὐλὰς ἐκκλησιῶν, κλπ., εἰσῆλθον ὅλως διόλου ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν. Ἐθνη τινὰ εἶχον συνήθειαν, ὅποτε ἥρως ἀπέθνησκεν, ἡ ἐφρονεῖτο εἰς ἐκστρατείαν, νὰ καίωσι τὸ σῶμα, καθότι, εἰς φθορὰν ὑποκείμενον, δὲν ἠδύνατο νὰ μεταφερθῇ ἀκέραιον. Καύσαντες τὸ σῶμα, μετέφερον τὴν τέφραν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ τότε αἱ σκιαὶ ἢ τὸ πνεῦμα ἐφαντάζοντο ὅτι ἠκολοῦθε ἀφ' ἑαυτοῦ.

ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΧΡΕΗ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ.

ΕΠΕΙΔΗ οἱ Χριστιανοὶ εἶναι μέλη τοῦ αὐτοῦ σώματος, δὲν πρέπει νὰ φθονῶσιν ἀλλήλους. Πόσον παράδοξον, τῶνόντι, ἤθελεν εἰσθαι νὰ δυσαρεστῇται ὁ ὀφθαλμὸς εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς χειρὸς, ἢ νὰ φθονῶσιν οἱ πόδες τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὅστις διευθύνει τὰς κινήσεις τῶν, καὶ προφυλάττει αὐτοὺς ἀπὸ κίνδυνον. Ἐτι ἐλεεινότερον εἶναι νὰ φθονῇ ὁ Χριστιανὸς τὰ προτερήματα τῶν συναδελφῶν του, ἐνῶ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν, ἀπολαμβάνει τὸ ἐξ αὐτῶν προερχόμενον ὄφελος. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι, ὅποταν ὁ Θεὸς χαρίξῃ τι εἰς ἓνα Χριστιανόν, εὐεργετῇ ἅπαντας, καθὼς καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος θεραπεύῃ ἡ ἐνδύῃ ἐν μέρος τοῦ σώματος, ἀγαθοποιεῖ ὅλον τὸ σῶμα. Εὐφραίνεσθε λοιπὸν καὶ ὑμνεῖτε τὸν Θεόν, ὡ Χριστιανοί, ὅταν τιμᾷ ἡ εὐεργετῇ κανένα Χριστιανόν, διότι εἶναι εἶδος χάριτος, ἥτις γίνεται καὶ εἰς σᾶς, καὶ θέλει ἐπαυξήσῃ τὴν παροῦσαν καὶ μέλλουσαν εὐδαιμονίαν σας.

ΤΑ Εἰς Εἰρήνην ΤΕΣΣΑΡΑ ΒΗΜΑΤΑ.

1. Προσπάθει πάντοτε νὰ πράττῃς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μᾶλλον παρὰ τὸ ἴδιόν σου.
 2. Προτίμα πάντοτε μᾶλλον νὰ ὀλιγοστεύῃς τὰς χρεῖας σου παρὰ ν' αὐξάνῃς ὅσα ἔχεις.
 3. Ἐκλεγε πάντοτε τὸν κατώτερον τρόπον, καὶ ἔσο ταπεινὸς πρὸς ἅπαντας.
 4. Εὐχου πάντοτε ὥστε νὰ γίνεταί ὡς πρὸς σὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.
- Ὁ πράττων ταῦτα θέλει ἐξάπαντος ἐμῶν εἰς ἀνάπαυσιν καὶ εἰρήνην.